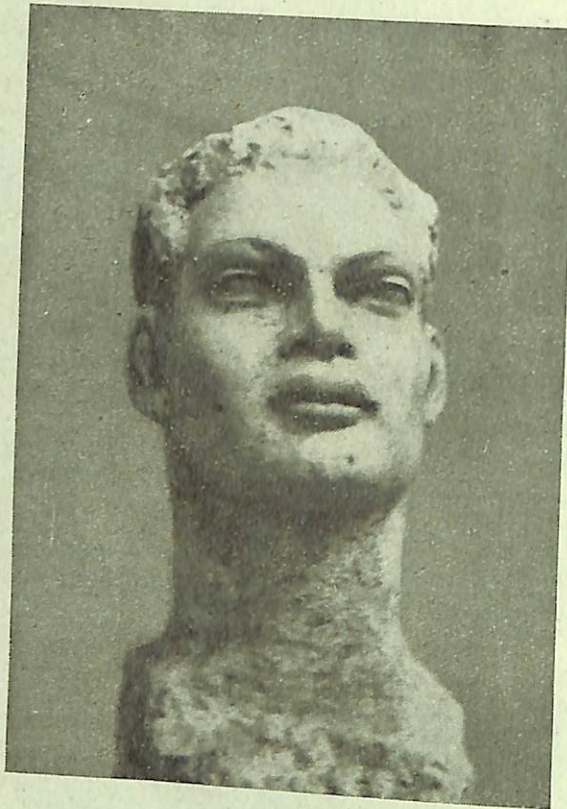

«Նգիլտացի»

ցուցադրուած են Նափոլի 1937-ի Յու-
ցահանդէսին՝ օտարականներու բաժնին
մէջ. իտալական մամուլը շատ նպաստաւոր
կերպով արտայայտուած է այդ գործերու
մասին, նշմարելով հոն վճռական ձեռք և
ներշնչում. քննադատները գտնելով զա-
նոնք այնքան կատարեալ ու առնացի՝
կարծած են թէ այդ մարդու աշխատանք
են անոնք և ոչ թէ կնոջ մը:

Նոյն տարին ցուցադրած է իր գործերը
նաեւ Սան Բէմոյ, Գոմոյ և Թեռնի, և ապա
Հոմօ՝ Բառամեայի առթիւ: 1942-ին իր
«Սրնգահար» (Il Flautista) մեծ արձա-
նով՝ իրեն միակ կին արձանագործուհի՝
կը մասնակցէր մրցումին. քննիչ Յանձնա-
խումբը չէր կրցած կռահել կին ԸԼԱՎԸ
իր անուան օտար և անձանօթ ձեւէն, և
հետեւաբար թոյլատրած էր մասնակցու-
թիւնը: Մեծ կ'ըլլայ այս անգամ ալ իր
ձեռք բերած յաջողութիւնը. քննադատ-

ներէն մին գրած է սա տողերը. «Si con-
trappone con slancio e forza; la
scultura con l'opera «Il Flautista»
della Zarian, denota piena padro-
nanza della materia imprimendovi
uno spirito particolare di origina-
lità e di sicure forme plastiche forti
e nello stesso tempo armoniose»
(Giornale d'Italia). — Այդ տողերուն
միտքն է. Սրնգահար ու կորովով լի՝ նէ կը
կանգնի քարին դէմ ու կը ստեղծէ. քան-
դակագործութիւնը Տիկ. Ջարեանի «Սրն-
գահար»-ով, կը յայտնէ տիրապետող կա-
րողութիւն մը նիւթին վրայ՝ զրոշմելով
հոն առանձնայատուկ ոգի ինքնատու-
թեան ու փրատիկ վստահ ձեւերու՝ ուժեղ
և միեւնոյն ատեն ներդաշնակ:

1946-ին *Avanti* (Յատաշ) օրագրի նա-
խաձեռնութեամբ բացուած մասնական
Յուցահանդէսի մը մէջ եւս յաջողած էր
մաս ունենալ Տիկին Նուարդ Ջարեան.
իտալական մամուլը գովեստով կը գրէր
դարձեալ իր մասին՝ ըսելով թէ նէ ի յայտ
կը բերէ՝ «una innegabile personalità
e maturità interiore, che la spinge
alla ricerca d'un profondo conte-
nuto umano». Այսինքն ցոյց կու տայ
անժխտելի անձնականութիւն մը և ներքին
հասունութիւն, որ կը մղէ զինքը մարդ-
կային հոգւոյն խոր արտայայտութեանց:

Մենք ունեցած էինք մեր գրականու-
թեան մէջ անուանի հայ կիններ, ինչպէս
Տիւսար մը, Սիպիլ մը, Զ. Գալեմբեար-
եան մը, որոնք իրենց սեփին համապա-
տասխան զգայնութեամբ արտադրած են
էջեր՝ որ պիտի մնան անմահ, սակայն
այս փրատիկ արուեստի ճիւղին մէջ՝
եզական է ստուգիւ Տիկ. Նուարդի դէմքը,
եզական՝ ոչ միայն մեր մէջ, այլ նաեւ
թերեւս եւրոպական ազգերու քով: Հոմօի
գեղարուեստից բարձրագոյն Հաստատու-
թեան մէջ իր մուտքը՝ որպէս ուսուց-
չուհի՝ յայտնի ապացոյց է արդէն իր ար-
ժէքին:

Տիկին Նուարդ Ջարեան իր աշխատանոցին մէջ

Հայ մամուլի պարտքն է հիմա իր այս
տաղանդաւոր զաւկին արժանիքները տա-
րածել, որ խրախոյս պիտի ըլլայ ոչ միայն
արուեստագիտուհիին՝ այլ նաեւ ուրիշնե-
րու, որոնք նման ստեղծագործութիւններու
նուիրուած են:

Արուեստի ճամբուն վրայ չկայ չափ ու
սահման. մենք կը մաղթենք որ միշտ նորա-
նոր յաջողութիւններով պսակուին Տիկ.
Ջարեանի բոլոր արտադրութիւնները:

ԽՄԲ.

Ա Ռ Ա Ն Ց Խ Ո Ր Ա Գ Ր Ի

Ահա վերն ես, եւ քեզ հասնիլ ցընորք է միշտ ինծի համար.
Ծանր է հողիս հազար տեսակ տառապանքով, մութ յուշերով.
Տես, կըտրած եմ օձապըտոյտ եւ ահաւոր ճամբայ մ'երկար.
Եւ դէպի քեզ կը բարձրանամ անվերջօրէն արիւններով...

Աղբրատանջ կարօտներով կը սեւեռիմ ես դէպի քեզ.
Կը սպասեմ որ ժպտիս ինծի կամ իբրեւ մայր, կամ սրբուհի.
Եւ արեւիդ զեղեցիկութեան բոցերուն հետ անմահակէզ
Փոխակերպել ուղեւ դարնան՝ իմ ցրտին կեանքս ամայի...

Մանկութենէս հաւատացի որ կայիր դու. մընջեցին
իմ շրթունքներս աղօթասաց՝ անունը սուրբ քու տեսիլքիդ.

Այսօր ահա դարձեալ քեզի՝ կը հաւատամ, Աստուածածի՛ն
Եւ Անահի՛տ ինծի համար. առաւօտեան ցօղն իմ վըճիտ,
Եւ դիշերիս խաղաղական աղբիւրն ես դուն աստեղածոր.
Ու ճըրագիս շողն ես ոսկի, ծուխն ես դէպի երկինքը բաց
Իմ աչուածիս կըրակներէն, դեռ դադափարն ես միշտ հըզօր...
Ու սրբութիւնն իմ հոգիիս՝ ուր կը հսկես թեւատարած...

Կը բարձրանամ ու կ'իյնամ դեռ, ես կը կառչիմ բիւրեղներուդ
Այս ձեռքերովդ աղօթքի հայցումներէն ալ պարտասուն.
Ահա՛ կարծես պիտի հասնիմ արեւակէջ ծիրը կապոյտ,
Երբոր յանկարծ մառախուղով հոգիս նորէն կը պատես դուն:

Բայց մինչեւ ե՞րբ անհասելի պիտի կանգնիս անոր դիմաց՝
Որուն մարմինը քարերուդ եւ հողիդ մէջ երկա՛ր դարեր
Քանդակ եղաւ, լոյսի սափոր, եւ ցորենի խուրձ ոսկեմած,
Եւ ջուրերուդ դարնանաղայր տարփոտ ողջօյնն աւետարեր...

Գըթա՛ ինծի. ոչ մէկ խորհուրդ ցաւատանջ իսկ սրտիս համար
Պայծառաշունչ քու տեսիլքիդ կրնայ ստուեր նետել վըրան.
Գըթա խօսքին որ կը հասնի մինչեւ շրթներդ դադահար,
Արիւններով իր դադանքէն՝ խոր, մահացու վէրքի նըման...

Գըթա՛ տըղուն որ երաժիշտն եղաւ վանքին Սուրբ Նըշանի.
Կաշերուն վրայ երազեց քեզ, կարօտական դիշերներով.
Գըթա՛ տփուրն պարմանիին որ ծածկեց օր մը հոգեթով
Իր պաշտումովը խանդաբորբ կեանքին արձանը ծիրանի...

Գըթա՛ Յոյսին որ իրենն է տակաւին սուրբ, շուշանափայլ.
Գըթա՛ վարդին զոր ան քաղեց աշուններէն արտասուածոր.
Թո՛ղ ան՝ կրէ իր ուսերուն սիրոյ շուշիան աստեղածալ,
Ու քեզի դայ պատարագել քուրմի նըման հաւատաւոր...

Քեզի՛ բերէ սափորը ջինջ ողեղինած իր գանձերուն.
Եւ անոնցմով ըլլայ փարթամ վերջին բոպէն իսկ արեւին.
Քեզի՛ բերէ անմեղութեամբ իր տենչանքները սարսուռուն,
Ու քաւութիւնը լուսաջեր իր մեղքերուն ձիւնամարմին...

Հասնիլ քեզի թո՛ղ ալ ցընորք չըլլայ երբեք ինծի համար.
Թող ես կառչիմ տատասկներուդ եւ իմ ձեռքերդ արիւնին.
Տե՛ս, կտրած եմ օձապըտոյտ եւ ահաւոր ճամբայ մ'երկար,
Եւ դուն ահա վերն ես, կանգնած յաւերժութեան մէջ տեսլային

Եւ լայնարիւր կը դիտեմ քեզ անդոհանքիս մէջ յարատեւ.
Գահավէժին եզերքն հասած՝ ծունկերս արդէն կը կըթոտին.
Եթէ իյնամ՝ մահըս ժըպիտ արձանային ոտքիդ առջեւ,
Զիս արժանի համարէ՛ դուն սիրոյդ անչէջ պատարագին...

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ՄԵՐ ԳՐԱԿԱՆ ՀՈՒՆՁՔԸ

ՀԱՆԴԻՍ ՀԱՆԴԻՍԻՅ

1946ի արտասահմանեան պարբերականները

ՀԱՅՐԵՆԻՔ - ՏՊ. ՊԱՍԹՈՆ

«Հայրենիք» ամսագրին Յունուար-Փետրուար
միացած թիւը կը բացուի վեպերով. «Լի-
վանտա», «Խաղաղ անկիւն մը». «Քրիս-
տինէ»: Ասոնք պատուական թերթին կարեւոր
էջերը չեն կազմեր, այլ կը ծառայեն բազմա-
կողմանի և արդիական գոյն տալու հանդէսին:
Ոչ ոք կը ժխտէ վեպին ալ մեծ կարեւորու-
թիւնը իբր գրականութիւն և արուեստ, բայց
ոչ «Լիվանտա»ի հեղինակը Գ. Մեղրեցի, և
ոչ միւսները Զօհրապի մը կամ Զարգարեանի
մը կը մօտենան: Նոյն գրութեան մէջ են քեր-
թողները, բացի թափառականէն որ կըցած է
տալ քանի մը խոնարհ և տաք ներշնչումով
սողեր:

Հայրենիքի լաւագոյն էջերը կը բռնեն Ն.
Մառի Սնի հայկական աւերակ քաղաքը. Քրան-
սերէնէ թարգմանուած: Ն. Մառ, նախ կը
հերքէ Անիի երկրաշարժէ կործանուած ըլլալը,
հակառակ տիրող և պատմական կարծիքին. յե-
տոյ կ'անցնի զինուորական, քաղաքական նկա-
րագրին: Կ'ապացուցանէ թէ Անին ժ-ժ. դա-
րերու ընթացքին զուտ հայկական շինութիւն-
ներով միայն չէ ճոխացած, այլ ուրիշ ազգեր
եւս իրենց արուեստի գրոշմը դրած են, Յոյներ,
Վրացիներ, Արաբներ և մինչեւ իսկ կիսավայրի
Քիւրտեր (Շեռադեաններ): Ըստ հեղինակին՝
Անին մինչեւ ժ-ի գարու կէսերը գեռ կենդանի
էր, թէպէտ ոչ հին փառքերով:

Բազրատունիներու թագաւորութեան բար-
ձուակն վերջն է որ, կըսէ Մառ, կը սկսի քաղ-
քենի ինքնազարթոնքը, ուրիշ ճարտարապետու-
թիւններու ազդեցութիւնը, կրօնական հակա-
մարտութիւններ՝ վրացական և մեղքիդեան եւ
կեղեցիներու. ասոնց կը խառնուի իսլամական
տարրը իր մզկիթներով, դամբաններով: Ապա

կը բարձրանան աշխարհիկ շէնքեր, պալատներ,
որմնակարներ (Ս. Գ. Լուսաւորիչ) Հայ-Կով-
կասեան ըմբռնումով: Կը բազմանան զանազան
լեզուներով արձանագրութիւնները՝ յունարէն,
վրացերէն, արաբերէն: Անոնց առօրեայ կեն-
ցաղը, վաճառականական գրութիւնը իր վաթ-
սունորդական չափերով: Կը խօսի կամուրջ-
ներու, փողոցներու վրայ, հին քարայրներու,
յիշատակարաններու որ կը զօդեն Անիի նախա-
պատմական շրջաններուն: Կը վերջացնէ իր
համառօտ տեղեկութիւնները բողոքի ուժեղ
ձայն մը բարձրացնելով բռնապետներու դէմ,
որոնք ցարդ չեն դադրած այդ համաշխարհային
յիշատակարանները կործանելէ:

Ոչ ոք կը ժխտէ Ն. Մառի խոր հմտութիւնը
Անիի մասին, գծաթափաբար զինքը առաջնոր-
դող հոգին մեզի քիչ նպաստաւոր եղած է՝ մեր
իսկ մայրաքաղաքին մէջ աւելի օտար փառքեր
տեսնելով քա՛ հայկական:

Ներկորդ կարեւոր յօդուածն է «ՈՐԳԱՅԻ
1895ի կոտորածը» թարգմանութիւն մը Բրի-
տանական փո՛ Հիւպատոս Ճ. Հ. Ֆրիցմորիսի
տեղեկատուութեան: Շատ իրապաշտ և սեղմ
տողերով Հիւպատոսը կը նկարագրէ գծաթափա
Ուրֆայի արիւնոտ դէպքերը, անոր պատճառ-
ները, տիրուր հեռեանքները և ցեղի մը արիւ-
նոտ հոգին: Թարգմանիչը իրաւունք ունի մեր
առջեւ դնելու ցեղային այս ոճիւրները, դա-
րերով հետապնդելու արդարութիւնը և դասեր
առնելու մեր քաղաքական կեանքին մէջ:

Հայկական հարսանիքին հնդեւրոպական
դիմագիծը. - վիեննայի Միաբան Հ. Ս. Կո-
գեանն է այս յօդուածին հեղինակը, կը շա-
րունակէ նախորդ թիւերը հասցնելով մին-
չեւ Յուլիո-Օգոստոս թիւերը: Պատ. Հեղի-
նակը կը ջանայ ապացուցանել թէ հայ քրիս-
տոնական շրջանի մեր ընտանեկան վերակազ-
մութիւնը, վերաբերմամբ էր Հնդեւրոպական
սովորութիւններուն. միախառնութիւնը, կոնջ գերը
տան մէջ, պատկի արարողութիւնը, հօրենական
իշխանութեան սահմանափակումը, ամուսնու-
թեան հաւաքական նկարագիրը և այլ բոլոր